
Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Mikrokosmos: Çocukların Dünyası

Belir Tecimer Kasap

Müzik Eğitimsi

Özet. Bu çalışma ile ünlü Macar bestecisi, virtüöz piyanist ve müzik bilimcisi Bela Bartok'un piyano metodu Mikrokosmos içerik ve pedagojik açılardan incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Bela Bartok, Mikrokosmos, Piyano Eğitimi.

Abstract. In this study, a famous Hungarian composer, virtuoso pianist, and ethnomusicologist Bela Bartok's piano method, Mikrokosmos, will be overviewed in terms of subject and pedagogical matter.

Keywords: Bela Bartok, Mikrokosmos, Piano Training.

Giriş

Bela Bartok'un piyano metodu *Mikrokosmos* uzun yıllar boyunca pek çok piyano eğitimcisinin dikkatini çekmiş ve pek çok ülkede piyano eğitiminde yaygın olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada Türkiye'deki piyano eğitiminde de sıkça kullanılan *Mikrokosmos* içerik ve pedagojik açılardan incelenecektir. Öncelikle Bela Bartok'un kısa bir hayat hikayesine yer verilecek, daha sonra ise bestelediği eserleri ve besteleme teknikleri gözden geçirilecek ve *Mikrokosmos* metodunda içerilen eserler besteleme teknikleri ve temel piyano teknikleri yönünden incelenecektir.

Bela Bartok

Bir piyano virtüoza, müzik bilimcisi ve yirminci yüzyılın en büyük bestecilerinden birisi olarak kabul edilen Bela Bartok (1881-1945) Macaristan'ın Nagyszentmiklos kasabasında doğdu. Müzisyen bir aileden gelen Bartok, geçirdiği ciddi çocukluk hastalıklarına, babasını küçük yaşta kaybetmesine ve ekonomik sıkıntılara rağmen müzikal yönden hızlı bir gelişme gösterdi. İlk müzik derslerini ailesinden alan Bartok dokuz yaşında piyano için besteler yapmaya başladı ve on yaşında ise ilk başarılı piyano konserini verdi.

Bartok 1894'de annesi ile beraber Bratislava'ya yerleşerek orada bulunan *Gymnasium*'da hem piyano çalıştı, hem de beste yapmaya devam etti. 1899'da ise *Budapeşte Müzik Akademisi* ne girerek Liszt'in öğrencisi Istvan Thoman ile piyano ve Janos Koessler ile kompozisyon çalıştı. Akademide ünlü besteci ve eğitimci Zoltan Kodaly (1882-1967) ile tanıştı ve onunla beraber Macar halk müziğini öğrenmeye karar verdi. Bartok'un Macar ulusal müziğini geliştirmek istemesi Almanya'da eğitim görmüş piyano öğretmenlerinin sempatisini hiçbir zaman kazanamadı.

Bartok 1903'de *Budapeşte Müzik Akademisi*'nden ayrılarak hem yurt içinde, hem de yurt dışında konserler vermeye başladı. Dört sene sonra aynı akademide piyano öğretmeni Thoman'ın yerine atandı. Bartok piyano dersleri vermekten hoşlanmıyordu. Ancak, bu görev onun için, Macar halk şarkılarını toplayabilmesi için iyi bir fırsat olacaktı. Bartok, buna rağmen çok iyi bir piyano öğretmeni oldu. Bir piyano öğretmeni olarak ünü Macaristan'ın dışına yayıldı ve diğer ülkelerden pek çok piyano öğretmeni onunla çalışabilmek için Budapeşte'ye geldi. Bartok öğretmenliğinin yanı sıra pek çok kişi tarafından zamanının en iyi piyanistlerinden birisi olarak anılmaktaydı. Piyano repertuarı 17. yüzyıldan kendi çağdaşlarının eserlerine kadar uzanmaktaydı. Bugün var olan ses kayıtları Bartok'un ton kalitesi, rubato kullanımı, ritmik enerjisi, doğru artikülasyonu ve tutkulu performansının bir kanıtıdır. Bartok bu arada Bach'ın *Well-Tempered Keyboard*'un da aralarında olduğu pek çok piyano eğitim müziğinin editörlüğünü de yaptı.

Bartok, Macaristan'ın Nazi tarafında yer almasını protesto ederek 1940'ta A.B.D. ye göç etti. Kendisi gibi bir piyanist olan eşiyle beraber New York'ta konserler vermesine rağmen ekonomik problemler yaşadı. Bu problemin yanı sıra sağlığı da giderek bozulmaya başladı. Hayatının geri kalan yıllarında, öldüğü gün 26 Eylül 1945'e kadar sürekli olarak besteler yaptı. Üçüncü piyano konçertosunu ailesine para sağlayabilmek için bestelemeye başladı ve hemen hemen bitirdi. Viyola konçertosunu ise ne yazık ki tamamlayamadı.

Bartok'un Eserleri ve Besteleme Teknikleri

Bartok oldukça hızlı beste yapan bir müzisyendi. Pek çok orkestra eserleri, oda müziği eserleri, keman konçertoları, piyano konçertoları, *Mavi Sakalın Şatosu* Operası, *Tahta Prens* Balesi, *Akıl Almaz Mandarin* mim oyunu ve diğer pek çok eserinin yanı sıra bestelerinin pek çoğu solo piyano içindir. 1903'de yayımladığı *Dört Piyano Eseri* ve 1904'de yayımladığı *Piyano ve Orkestra İçin Rapsodi* Brahms ve Liszt etkisinde olup 19. yüzyıl romantik stilde yazılmış eserlerdir. Daha sonraki yıllarda halk müziğini keşfetmesi ve bestelerinde kullanması ile orta Avrupa'nın geleneksel müzik etkilerinden arınmıştır. Bartok'un bestelerinde kullandığı müzikal elementler genel olarak şöyle sıralanabilir:

- 1- Fonksiyonel ton
- 2- Halk şarkılarında kullanılan modlar
- 3- Simetrik ses kombinasyonları
- 4- Atonal kromatizm.

Bartok'un piyano müziği pek çok yönden önem taşımaktadır. Solo piyano eserlerinin hemen hemen yarısında otantik halk şarkıları ve dansları kullanılmıştır. Özellikle tonal ve atonal elementlerle kendine özgü besteleme stili ve kullandığı klasik formlar derin anlamlar içerir. Bartok'un besteleri piyanonun teknik olarak gelişimini artırmış ve pek çok 20. yüzyıl bestecisi gibi piyanoyu bir vurmali çalgı kullanımını ve pedagojik çalışmaları piyano repertuarını inanılmaz bir şekilde zenginleştirmiştir. Bartok'un pek çok piyano eseri *Boosey & Hawkes* tarafından yayımlanmıştır. Opus numaraları *İmprovizasyonlar*, Op. 20'ye kadar Bartok tarafından verilmiştir. Andras Szöllösy, Bartok'un diğer eserlerini 1957'de kronolojik ve tematik olarak Sz. numarası ile sıralamıştır.

Bartok'un piyano müziğinde özellikle üç ana etken rol oynamıştır- Macar olması, devrimci ruhu ve kendi özgün piyano tekniği. Bartok'un piyano müziği aşağıda verildiği gibi üç ana döneme ayrılabilir:

- 1- Erken dönem (1907-1917): Halk müziği materyallerinin kullanıldığı dönem.
- 2- Orta dönem (1918-1937): Bartok'un ritmik olarak patlama ve dissonans dönemi.
- 3- Geç dönem (1936-1945): Bartok'un maneviyata dönüş ve en olgun dönemi.

Bartok 1920'lerde uluslararası bir piyano virtüozu olarak ses getirdikten sonra kendi resitalleri için beste yapmaya başlamıştır. Ancak 1920'de *İmprovizasyonlar*, Op. 20'yi besteledikten sonra gelecek beş yıl içerisinde hiçbir şey bestelememiştir. 1925'de büyük bir yaratıcı enerji ile *Piyano Sonatı*, *1. Piyano Konçertosu*, *Açık hava Süiti*, *Dokuz Küçük Piyano Parçası*'ni bestelemiştir. Bartok piyano için eğitimsel eserler bestelerken daha çok başlangıç ve orta düzeydeki piyano öğrencilerini hedeflemiştir. *14 Bagatel*, Op. 6; *10 Kolay Parça*, Sz. 39; *2 Eleji*, Op. 8b; *Çocuklar İçin*, Sz. 42; *2 Romen Dansı*, Op. 8a; *Taslaklar*, Op. 9/b; *4 Ağıt*, Op. 9a; *3 Burlesques*, Op. 8c; *Sonatin*, Sz. 55; *Dokuz Küçük Piyano Parçası*; *Romen Halk Dansları*, Sz. 56 ve ünlü *Allegro Barbaro*, Sz. 49 piyano için bestelediği eserlerden sadece bazılarıdır.

Bartok ve Halk Müziği

Bartok gençlik yıllarında Macar halk müziğini Liszt ve Brahms'ın tanımlamasına göre "çingene müziği" olarak bilmekteydi. Gerçek Macar halk müziğini 1904'de Lili Dosa adlı bir köylü kızından dinlediği bir halk şarkısı ile keşfetti. Lili'nin söylediği şarkı modal, sert çizgileri olan, ahenksiz bir ezgiydi. Klasik müzik eğitimi almış ve klasik piyano literatürünü çok iyi bilen bir müzisyen olan Bartok, bu keşif ile artık kendi "ulusal müziğini" araştırmaya hazırды. 1905'de hem Macaristan'daki, hem de komşu ülkelerden Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya'daki köyleri önce Kodaly ile daha sonra ise tek başına dolaşarak halk şarkılarını ve dans müziklerini toplamaya başladı. Daha sonraki yıllarda yaptığı seyahatler sonucunda Arap, Türk, Asya ve Kuzey Afrika müziklerinin doğu Avrupa müziği ile ortak özellikler taşıdığını fark etti. Bartok bu bölgelerden topladığı 2000'e yakın halk şarkısını yayımladı ve halk müziği üzerine 5 kitap ve sayısız makale yazdı. Bartok daha sonraki yıllarda, halk müziğini derlediği o günlerin hayatının en güzel günleri olduğunu her zaman dile getirdi. Kodaly'ye yazdığı bir mektupta, o günler hakkında şöyle demiştir:

Büyük bir seyahat etme isteğim vardı. Bu istekle Macaristan'ı keşfetmeye başladım. Bir köyden diğerine giderek, kendi ırkımın gerçek müziğini-halk müziğini dinledim. Bu seyahatler benim için büyük bir dürtü olmuştu. İki şeyi yapmayı çok istiyordum; halk müziğini hayata geçirmek ve onları modern stilde çökseslendirmek (Burge 74).

Kodaly de aynı şekilde; "Bir Alman müzisyen Bach'da, Beethoven'de ne bulabiliyorsa, onu ulusal müzik geleneğimizin devamlılığı için kendi köylerimizde bulmalıydık" diye yazmıştı (Burge 74). Bartok ve Kodaly'nin

amacı sadece halk müziğini düzenlemek değildi. Halk müziğini çoksenslendirmek onlar için sadece bir başlangıçtı. Her ikisi de yaptıkları derlemeler ile Macar eğitim müziğinin standartlarını yükseltmeye karar verdiler. Köylü müziğini öyle kullanmalıydılar ki, bu ezgiler kendi ulusları için bir “müzikal anadil” olmalıydı. Çünkü halk müziği Macaristan’ın büyük şehirlerindeki insanlar ve hatta besteciler tarafından bilinmemekteydi. Bartok ve Kodaly köylüler gibi geleneksel bir müziği olmayan şehir çocuklarının koro müziği ile eğitilmelerine inanmışlardı. Yarisını Bartok’un, diğer yarisını Kodaly’nin düzenlediği *Yirmi Macar Halk Şarkısı* 1906’da, Bartok’un yaptığı düzenlemeler *Csik Bölgesinden Halk Şarkıları* ise 1907’de yayımlandı.

Piyano için bestelediği küçük eserlerinde kullandığı halk şarkılarının ve danslarının ritimleri ve dizileri Bartok’un eserlerine “ulusal bir besteci” olma damgasını vurdu. Bartok halk müziğinin küçük formlarının özellikle çocuklara çok uygun olduğunu fark etti. Bu formları eğitim müziği örneklerinde, özellikle piyano için düzenlediği *Çocuklar İçin* ve *Keman Düosu*’nda kullandı. *On Kolay Parça* ile piyanistlere basit müzikleri çağdaş bir stilde sunmayı amaçladı. Bartok halk müziğini eserlerinde kullanmakla hem çocuklara müzikal bir miras bırakmayı, hem de klasik müzik ile modern müzik arasında bir köprü oluşturmayı hedefledi.

Mikrokosmos, Sz. 103

Bartok ve arkadaşı Sandor Reschofsky’den 1912’de bir piyano metodu yazmaları istenmişti. İki besteci *Piyano Metodu*, Sz. 52’yi 1913’de tamamladı. Bu metodun içinde teknik ve müzikal problemleri çözebilmek üzere Bartok’un 18 eseri yer aldı. Ancak, bu piyano metodunun Macaristan’da kullanılması pek yaygınlaşamadı. Bartok bu piyano metodu üzerine yaptığı çalışmalardan çok şey öğrendi ve bu tecrübelerini daha sonraki yıllarda *Mikrokosmos*’da geliştirdi.

Mikrokosmos Bartok’un hazırlamış olduğu bir piyano metodudur. Bartok bu metodun üzerinde 1926’da mesleğinin zirvesinde olduğu bir dönemde çalışmaya başlamış ve kitabı 1937’de tamamlamıştır. Eser II. Dünya Savaşının yarattığı uluslararası gerilimlere rağmen 1940’da İngiltere ve A.B.D. de *Boosey & Hawkes* tarafından 6 kitap olarak yayımlanmıştır. Metod içindeki açıklamalar İngilizce, Fransızca, Almanca ve Macarca olarak yapılmıştır. *Mikrokosmos*’un değişik zamanlarda, değişik piyanistler tarafından yapılmış ses kayıtları da mevcuttur. Bunlardan bazıları şunlardır:

Kocsis, Zoltan. *Mikrokosmos*, Vol. 1-6 (2 CD). Philips.

Sandor, György (Piyanist). *Mikrokosmos*, Vol. 1-6 (2 CD). CBS Masterworks Portrait.

Bartok 1933'de o zaman dokuz yaşında olan oğlu Peter'a piyano dersi vermeye başladı. Bu dersler süresince başlangıç düzeyindeki piyano öğrencilerinin karşılaştığı teknik problemler Bartok'un ilgisini çekti. Peter Bartok, *Mikrokosmos*'un önsözünde babasının kendisine önce ses, daha sonra ise piyano dersleri verdiğini anlatmaktadır. Babası kendisi için küçük eserler bestelemiş, bu eserler daha sonra bir araya getirilerek *Mikrokosmos* oluşturulmuştur. Bartok, oğlundan bu küçük parçaları önce deşifre etmesini, bir sonraki ders için ise öğrenerek gelmesini istemiştir. Metodun birinci ve ikinci kitabı kendisine ilham kaynağı olan oğlu Peter'a, altıncı kitaptaki "Bulgar Ritminde Altı Dans" ise ünlü İngiliz piyanist Harriet Cohen'e (1895-1967) adanmıştır.

Mikrokosmos bir yerde Bartok'un besteleme tekniklerinin bir özeti gibidir. Bu eserler 20. yüzyıl Avrupa müziğinin gelişimini göstermesi bakımından da önemlidir. Bartok metodunda sadece birkaç halk müziğine yer vermiş, daha çok halk müziği niteliği taşıyan eserler bestelemiştir. Eserlerinde özellikle halk müziğinde kullanılan modları ve pentatonik dizileri kullanmıştır. Böylece kendisini majör ve minör tonların sınırlı kullanımından kurtarmış ve tonalite kavramını genişletmiştir. Bartok kullandığı tonalite gibi alışılmışın dışında farklı ve karmaşık ritimleri de *Mikrokosmos*'da kullanmıştır.

Bartok 1945'de New York'da bir radyo programında *Mikrokosmos*'un kelime anlamını "küçüklerin ya da çocukların dünyası" olarak açıklamıştır. Metod küçük bir dünyayı temsil eden ve farklı stillerde ve minyatür formlarda yazılmış 153 eserden oluşmaktadır. İçerilen parçalar hem teknik, hem de müzikal yönden kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Metodun öğrencilerle yapılan ilk piyano dersinden itibaren kullanılması hedeflenmiştir. *Mikrokosmos*'un ilk dört kitabı piyanoya yeni başlayan çocuklar veya yetişkinler için en temel teknik problemlere çözüm getirmek üzere hazırlanmıştır. Birinci, ikinci ve üçüncü kitabın piyano dersinin ilk bir veya iki yılında kullanılması hedeflenmiştir. Bartok ilk üç kitapta yer alan 96 parçanın her öğrenciye öğretilmesine gerek olmadığını ve öğretilmesinin imkansız olduğunu belirtmiştir.

Bartok, *Mikrokosmos*'un önsözünde metodun nasıl kullanılacağı konusunda önerilerde bulunmuştur. Ona göre, bu metod geleneksel anlamda bir piyano metodu değildir. Diğer piyano metodları gibi geniş anlamda teknik ve teorik çalışmaları kapsamamakta ve bunların öğretimini öğretmene bırakmaktadır. Bartok başarılı her piyano öğretmenin teknik ve teorik çalışmaları öğrenciye kolaylıkla verebileceğine inanmıştır. Sadece ilk 4 kitabın sonunda

çok az sayıda teknik alıştırmalara yer verilmiş, daha ileri teknik ve teorik eğitim piyano öğretmenin seçimine bırakılmıştır. Belirli problemler için metotta birden fazla alıştırma içerilmiş, öğretmen ve öğrenciye bunlardan seçim yapabilme fırsatı verilmiştir. Bartok piyano öğretmenin, öğrencinin yeteneğine göre kolay veya zor alıştırmaları ödev olarak vermesini önermiştir. Bu alıştırmalar, ilgili parçaya hazırlık olması bakımından, o parçanın öğretilmesinden önce çalışılmalıdır. Bartok 4. kitap kullanılırken *Anna Magdalena Bach* gibi küçük eserlerin ve Czerny'nin etüdlerinden öğrencinin seviyesine uygun alıştırmaların seçilmesinin uygun olabileceğini belirtmiştir.

Mikrokosmos'da yer alan pek çok eser bir dakikadan az bir süre içerisinde çalınabilmektedir. Birinci kitap 8 ölçülük küçük parçalarla başlayıp, altıncı kitap ise oldukça karmaşık Bulgar dansları ile bitmektedir. Bartok eserlerini bestelerken hiçbir şeyi şansa bırakmamış ve büyük bir titizlikle parmak numaralarını, metronom hızlarını ve her bir parçanın ne kadar süre içerisinde çalınması gerektiğini piyanistlere fikir verme bakımından belirtmiştir. Başlangıçtaki parçalar öğrencinin seviyesine göre daha hızlı veya daha yavaş çalınabilir. Ancak, öğrencinin seviyesi ilerledikçe parçaların verilen tempoda çalınmalarına dikkat edilmesi tavsiye edilmektedir. Bartok için özellikle beşinci ve altıncı kitaplarda yer alan eserlerin verilen tempolarda çalınmaları çok önemlidir. Pek çok eserde hız ve karakter için İtalyan terimler kullanılmış, ayrıca farklı yorumlar için açıklayıcı başlıklar kullanılmıştır. Bazı parçaların yanında yer alan (*) işareti, o parçalarla ilgili olarak kitabın sonundaki ekler bölümünde bir açıklamaya yer verildiğini göstermektedir.

Bartok *Mikrokosmos*'daki kolay eserlerin ve alıştırmaların başka tonlara transpoze edilmesini tavsiye etmiş, ileri düzeydeki öğrencilerin ise bu metodu deşifre çalma amaçlı kullanabileceklerini de belirtmiştir. Bartok özellikle ilk üç kitaptaki parçaların yeniden düzenlenebileceğini, ancak bunun için sınırlı bir değişimin yapılmasını önermiştir. Örneğin, harpsichord çalmada olduğu gibi eserler oktavları ile çalınabileceği gibi eserlerin sol el eşlikleri de sadeleştirilebilir. Bartok'a göre kolay eserlerden No. 76-79, 92, 104b ve daha zor olanlardan No. 117, 118, 123, 145 oktavları ile çalmaya uygun eserlerdir. Ayrıca No. 45, 51 ve 56 gibi eserler öğrenciler tarafından iki piyanoda yine oktavları ile çalınabilirler. Bartok metodun önsözünde No. 69'un sol el eşliğinin nasıl sadeleştirilebileceğini bir örnekle de göstermiştir.

1. Birinci Kitap

İlk kitap genellikle beş parmak pozisyonu için, basit ritimlerle yazılmış 36 eserden ve ekler bölümünde sunulan 4 alıştırmadan oluşmuştur. Ünison çalma, iki elin ters yönde hareketleri, noktalı ritimler, parça içinde değişen

ölçü işaretleri, senkoplar, soru ve cevap cümlecikleri, imitasyonlar, kanon, kontrpuan vb. teknikler bu kitapta kullanılmıştır. Eserler daha çok legato tekniğini geliştirmek için yazılmıştır.

No. 1-9 beş parmak pozisyonu için yazılmış ünison parçalardır. Kontrpuan tekniği **No. 10** ile, el pozisyonu değişimi ise **No. 13** ile başlamaktadır. Ölçü işaretlerinin aynı eser içerisinde değişimi (**No. 12**), senkoplar (**No. 9, 27**) ve suslar (**No. 28**) diğer kitaplarda kullanılan pek çok karmaşık ritmin sadece başlangıcıdır.

Bartok bu kitabın başlangıcında geleneksel Avrupa tonlarını (majör ve minör tonlar) kullanmış (**No. 1, 2a, 2b, 4, 6, 9 vb.**), daha sonra ise halk müziğinde sıkça kullanılan modları sunmuştur (**No. 3, 32-Dorian; No. 5-Aeolian; No. 7, 34-Phrygian; No. 11-Mixolydian; No. 24-Lydian vb.**). Lydian modunda yer alan artmış dörtlü aralığının (+4) bir oktavı iki eşit parçaya bölmesi Bartok'un ilgisini çekmiş, bu simetrik yapıyı eserlerinde sık sık kullanmıştır. Ayrıca +4'lü aralığını da eserlerinde etkili bir şekilde "dominant" amaçlı kullanmıştır.

2. İkinci Kitap

İkinci kitapta 30 eser ve 14 alıştırma yer almaktadır. Birinci kitapta kullanılan besteleme teknikleri, beş parmak pozisyonu, ezgi ve eşlik çalışmaları, paralel ve ters yönde hareketler, legato ve staccato çalışmaları, kanon, pentatonik ezgiler, çeşitli homofonik ezgiler, kromatik diziler, Lydian ve Mixolydian modları, üçlemeler, alışılmadık ritmik vurgular kullanılmıştır. Oryantal, Transilvanya, Yugoslavya ve Macar stillerine de kitapta yer verilmiştir.

No. 40 Yugoslavya Stilinde. Ezgi ve sol el ostinato eşliğinden oluşan bir parça. Kitaptaki en melodik eserlerden biridir.

No. 43 Macar Stilinde, No. 44 Ters Yönde Hareket ve No. 55 Lydian Modunda Üçlemeler. İki piyano için bestelenmiş eserlerdir. Bartok piyano öğrencilerinin mümkün olduğunca eğitimlerinin erken aşamalarında birlikte çalabilme becerisini kazanmalarına önem vermiştir. Bu eserlerin bir öğrenci grubuna ancak iki adet piyanonun yer aldığı bir sınıfta öğretilmesi gerekmektedir. **No. 55** başlığından da anlaşılacağı gibi Lydian modunda yazılmış ve üçlemelerden oluşmuş bir eserdir. Eserin

sonuna doğru farklı öğrenciler tarafından çalınan üçlemeye karşı iki sekizlik nota, öğrencilerin poliritm çalmaksızın poliritmi öğrenmeleri bakımından mükemmel bir örnektir.

No. 47 Köy Panayırı. Pedal kullanımına ilk kez yer verilen kontrapuntal bir parça. Bu eser için ekler bölümünde bir pedal alıştırması da verilmiştir. Dörtlü aralıkların her iki elde çokça kullanıldığı, ancak öğrencinin bu düzey için eller arasında koordinasyonu zor sağlayabileceği bir eser.

No. 57 Vurgular. İki sesli bir kanon. Vurgular ölçü içerisinde değişik zamanlarda gelmekte, eser içinde beş kez ton değişimi olmaktadır. Her iki el pozisyon değiştirmekte ve parçanın sonuna doğru tutan sesler parmakların birbirinden bağımsız çalışmasını sağlamaktadır.

No. 63 Vızıltı. Bartok böcek toplamaktan ve seslerini dinlemekten hoşlanan biriydi. Bu parçada ezgi vızıldayan bir ostinato üzerinde çalınmaktadır. Daha çok her iki eldeki zayıf dördüncü ve beşinci parmakları çalıştıran bir alıştırma.

No. 65 Diyalog. Ses ve piyano eşliği için düzenlenmiştir. Bartok ses ve piyano eğitiminin beraber başlamasına inanmış, ses ve piyano partilerinin aynı öğrenci tarafından seslendirilmesini istemiştir. Bu parça öğrencinin iki yerine üç dizeği aynı anda takip edebilmesi bakımından faydalı bir alıştırmadır.

3. Üçüncü Kitap

Bu kitapta 30 esere ve 12 alıştırmaya yer verilmiştir. Eserler önceki kitaplara göre daha müzikal, ritmik ve teknik olarak giderek zorlaşmaktadır. Varyasyonlar, kromatik envansiyon, 5 notalı diziler, üçlü ve altılı aralıklar, akor çalışmaları, Rus stili, üçlemeler ve düzensiz ritmik gruplar kullanılmıştır.

No. 68 Macar Dansı. İki piyano için düzenlenmiş oldukça melodik ve çarpıcı bir örnek. Her iki piyanoda hem legato, hem de legatoya karşı staccato teknikleri vurgulanmıştır.

No. 69 Akorlarla Çalışma. Sağ eldeki tek sesli, legato ve “cantabile” bir ezgiye karşı paralel olarak hareket eden ve staccato çalınan sol el akorlarından oluşan çarpıcı bir eser. Ezgi ve akor eşliği parçanın ikinci yarısında yer değiştirmekte.

No. 73 Altılılar ve Akorlar. Başlığı gibi önce altılıların sonra akorların her iki elde birbirine paralel hareket ettiği kontrapuntal ve oldukça güzel bir alıştırma. Ancak, bu alıştırma öğrencinin seviyesi için oldukça zordur.

No. 74 Macar Çöpçatan Şarkısı ve 95 Tilki Şarkısı ses ve piyano için düzenlenmiştir. Her iki parçada önce solo piyano bölümlerine, daha sonra ise ses-piyano düzenlemelerine yer verilmiştir.

No. 79 J. S. Bach'a Saygılar. Bartok'un kendinden önce eğitim müziği besteleyen Bach'a bir jest yaparak onun stilinde bestelediği bir eser. Bach'ın *Küçük Prelüdlere*'deki ritmik kalıplar, arpejler, majör ve minör üçlüler ve benzer besteleme teknikleri kullanılmıştır. **No. 80** ise Schumann'ı anmak amacıyla yine aynı bestecinin stilinde bestelenmiştir.

No. 81 Gayesizce Dolaşmak. *Mikrokosmos*'ta yer alan her parça bir tonal merkez içinde düşünülmesine rağmen, bu eser sabit bir ton içinde değilmiş hissini vermektedir. Müzik, başlığı gibi gayesizce dolaşarak 12 tonun her birine değinmekte ve sonuçta sol majör ile bitmektedir. Her iki elde cümle yapısına dikkat edilmesi gereken kontrapuntal bir eser.

No. 82 Scherzo. Eser içinde ölçü işareti 7/8'den 2/4'e, daha sonra ise 3/4, 3/8 ve tekrar 2/4'e değişmekte. Öğrencinin dikkatli bir şekilde saymasını sağlayabilecek bir eser. Ayrıca staccato ve legato ile ölçü içerisinde farklı yerlerde gelen vurgulara da yer verilmiştir.

No. 87 Varyasyonlar. Öğrenciye varyasyon tekniğini öğretmek için mükemmel bir örnek. Eserde ezgi ve eşlik, pozisyon değişikliği, bazı çapraz el çalışmaları, tempo ve ölçü işareti değişikliğine yer veriliyor.

4. Dördüncü Kitap

Dördüncü kitap 25 eser ve 3 alıştırmadan oluşmaktadır. Kitapta 5/8, 7/8, 8/8 ve 9/8 gibi aksak ölçülerde Bulgar ritmlerine, eser içinde değişen ölçü işaretlerine, eksik beşli aralıklara, salkım notalara ve dissonanslara ağırlık verilmiştir.

No. 97 Noktürn. Romantik dönemi andıran, ancak 20. yüzyıl besteleme tekniği ile bestelenmiş ve arpejlerden oluşan bir eşlik üzerinde çalınan lirik bir ezgi.

No. 102 Armonikler. Si majör akoru sol el ile ses çıkarmadan basılı tutulurken sağ el ezgiyi çalmakta ve böylece armonikler duyulmaktadır. Piyano vurgulu akorlar ile sanki bir vurmali çalgı gibi kullanılmakta ve bu akorlar lirik bir ezgiyi sık sık kesmektedir. Eserde üçlemeler ve sağ elde çok büyük atlama- larla pozisyon değişimi yer almaktadır.

No. 107. Sisler İçindeki Ezgi. Sağ ve sol elde dönüşümlü olarak kullanılan salkım notalar ve pedal kullanımı ile elde edilen “sisli” bir ezgi ile çeşitli ton renklerine giriş yapan bir eser.

No. 112 Bir Halk Ezgisi Üzerine Varyasyonlar. Ünison, altılı aralıklar, tutan sesler, tempo değişimi, kanon, melodik kroma- tizm ve kromatik armoniler ile çeşitlendirilmiş oldukça güzel bir eser.

No. 113 Bulgar Ritmi. Ostinato eşlik üzerine tek sesli bir ezgi. Hem 7/8’lik ölçüyü tanıtmak bakımından, hem de son kitapta yer alan “Bulgar Ritminde Altı Dans”a hazırlık bakımından önemli bir eser.

No. 117 Bourree. Couperin’i anmak amacıyla yine aynı bestecinin stilinde bestelenmiş kontrapuntal bir eser. Ölçü işareti parça içerisinde 4/4’den 5/4 ve 3/2’ye değişiyor.

5. Beşinci Kitap

Bartok bu kitap için 18 eser bestelemiştir. Genel olarak legato ve staccato çalışmaları, birbirini takip eden ikili, üçlü ve dördü aralıklar, tam perde dizileri, akor çalışmaları, senkoplar ve parça içerisinde değişen ölçü işaret- lerine yer verilmiştir.

No. 125 Sandalla Gezinti. Dördü armoni ile çokseslendirmiş, politonal bir eser. Ezgi sol elde dalga izlenimi veren arpejler üzerine oturtulmuştur. Sağ ve sol el partileri daha sonra yer değiştirmektedir. Eser, tonal bir merkezin etrafında gruplanmış notalar grubu ile sona ermektedir. Bu eser çalınırken cümle

yapısına çok dikkat edilmesi ve ezgi ile eşlik arasında bir balans sağlanması gerekir.

No.127 Yeni Macar Halk Şarkısı. Ses ve piyano için düzenlenmiş çarpıcı bir eser. Piyano eşliğinde vurguların değişik zamanlarda gelmesi ve ölçü işaretinin değişmesi öğrencinin esere çok iyi bir şekilde yoğunlaşmasını gerektirmektedir.

No. 128 Köylü Dansı. Folk elementleri içeren bir ezginin sürekli olarak çeşitlenmekte olduğu güzel bir eser. Parça içerisinde tempo sık sık değişmekte.

No. 131 Dörtlüler. Başlığından da anlaşılacağı gibi her iki elde dörtlü aralıklardan oluşan oldukça mükemmel bir alıştırmadır. Eller genellikle siyah tuşlarda çalışıyor. Bazı arpejler ve büyük atlamalara da bu alıştırmada yer verilmiştir.

No. 136 Tam Perde Dizileri. Başlığından da anlaşılacağı gibi tam perde dizilerinin kullanıldığı, Bartok'un daha büyük eserlerine hazırlık sağlayabilecek ve resitalerde çalınabilecek çarpıcı bir eser. Değişik ton renkleri, tutan sesler, çapraz el pozisyonları, birbirine çok yakın el pozisyonları ve tempo değişimleri eser içerisinde yer almaktadır.

No. 139 Kutudaki Jack. Çarpıcı karakteri ile bir başka resital parçası. Ezginin önce iki el arasında paylaştırıldığı, daha sonra ise diğer elin eşliğinde tek el ile çalındığı kontrapuntal bir eser.

6. Altıncı Kitap

Ondört ana eser bu kitapta yer almaktadır. Varyasyonlar, arpejler, majör yedili ve minör ikililer, dissonanslar, ostinato ve 5/8, 7/8, 8/8 ve 9/8 gibi aksak ölçülerde Bulgar ritmlerine yer verilmiştir. Bu kitaptaki pek çok eser resitalerde çalınabilecek nitelikte eserlerdir.

No. 142 Bir Sineğin Günlüğünden, sinek vızıltısını taklit eden ve resitalerde çalınabilecek bir başka eser. Bu eserde staccato ve büyük ve küçük ikili hareketlerle vızıltı etkisi yaratılmıştır. "Program müzik" için mükemmel bir örnek oluşturan bu eserde her iki el birbirine çok yakın çalmaktadır.

No. 144 Küçük İkiler, Büyük Yedililer. Başlıktan da anlaşılacağı gibi dissonansların ve aynı zamanda salkım notaların çok kullanıldığı bir eser. Bu eser Bartok'un daha büyük eserlerine hazırlık olarak kullanılabilir. Değişik ton renkleri ile resitallerde çalınabilecek nitelikte bir eser. Tempo değişikliğinin yanı sıra ölçü işaretleri de 4/4, 3/2 ve 4/4'e değişmekte.

No 146 Ostinato. Güçlü bir ritmik yapısı olan ve resitallerde çalınabilecek bir eser. Sekizlik notalardan ve akorlardan oluşan ostinato, eser ilerledikçe senkoplara dönüşmekte. Bu eser çok sık kullanılan sforzandolarla piyanoyu yine bir vurmali çalgı olarak kullanmaktadır. Sık sık tempo değişikliğine de yer verilmektedir.

No. 148-153 Bulgar Ritminde Altı Dans. *Mikrokosmos*'ta yer alan son eserlerdir. Bartok'un 5/8, 7/8, 8/8 ve 9/8 ölçülerde bestelemiş olduğu, teknik ve ritmik olarak çalınması oldukça zor olan bu ünlü danslar resitallerde genellikle bir grup olarak çalınmaktadır.

Mikrokosmos halen pek çok ülkede piyano öğretmenleri tarafından kullanılan bir piyano metodudur. Bu metotta yer alan eserler günümüz bestecilerine de bir model oluşturmaktadır. Müzik teoristleri ise bu eserleri 20. yüzyıl besteleme tekniklerinin örnekleri olarak müzik teori derslerinde kullanmaktadırlar.

Sonuç

Mikrokosmos Bartok'un 1926-1937 yılları arasında hazırladığı bir piyano metodudur. Bartok, oğlu Peter'a henüz 9 yaşındayken piyano dersleri vermeye başlamış ve onun eğitimi için 153 küçük eser bestelemiştir. Bu eserler daha sonra bir araya getirilerek *Mikrokosmos* oluşturulmuştur. "Küçüklerin ya da çocukların dünyası" anlamına gelen *Mikrokosmos* küçük bir dünyayı temsil eden ve farklı stillerde ve minyatür formlarda yazılmış müzik eserleri serisidir. Metodda yer alan eserler hem teknik, hem de müzikal yönden kolaydan zora doğru sıralanmıştır. *Mikrokosmos* 1940'da İngiltere ve A.B.D.'de *Boosey & Hawkes* tarafından 6 kitap olarak İngilizce, Fransızca, Almanca ve Macarca açıklamalarla yayınlanmıştır.

Mikrokosmos'un piyano pedagojisi yönünden değerlendirmesi genel olarak şöyle yapılabilir:

- 1- *Mikrokosmos*'un ilk dört kitabı piyanoya yeni başlayan çocuklar veya yetişkinler için en temel teknik problemlere çözüm getirmek üzere hazırlanmıştır. Piyano eğitiminde hedeflere ulaşma bakımından oldukça sistemli bir piyano metodudur.
- 2- Bartok'un metotta yer verdiği eserleri 20. yüzyıl besteleme teknikleri ile yaratılmış minyatür formda şaheserlerdir. Bartok metodunda sadece birkaç halk müziğine yer vermiş, daha çok halk müziği niteliği taşıyan eserler bestelemiştir. Özellikle halk müziğinde kullanılan modları ve pentatonik dizileri kullanmış, kendisini majör ve minör tonların sınırlı kullanımından kurtararak tonalite kavramını genişletmiştir. *Mikrokosmos* bu yönden yeni besteleme tekniklerini piyano dersinin başlangıcından itibaren öğrenciye sunması bakımından önemli bir metoddur. Bu metod alışlagelmiş klasik eserlerin dışındaki yeni teknikleri ve yeni sesleri öğrenciye tanıtması bakımından önem taşımaktadır.
- 3- *Mikrokosmos*'da kullanılan tonalite gibi ritmler de alışılmışın dışında farklı ve karmaşıktır. Bu karmaşık ritmik yapı öğrencinin dikkatini sürekli olarak bu elementlere yoğunlaştırması bakımından oldukça yararlı alıştırmalardır. Eserlerde kullanılan değişik ritmik gruplar ve kalıplar, poliritmik pasajlar, ritmik vurguların beklenmedik vuruşlarda gelmesi ve diziler içinde alışılmadık ses değiştirici işaretlerin kullanılması ile pek çok 20. yüzyıl besteleme teknikleri öğrenciye öğretilmektedir.
- 4- Bu metod geleneksel anlamda bir piyano metodu değildir. Diğer piyano metodları gibi teknik çalışmaları kapsamamakta, bunların öğretimini piyano öğretmenine bırakmaktadır. Sadece ilk dört kitabın sonunda teknik alıştırmalara yer verilmiş, daha ileri teknik çalışmalar piyano öğretmenine bırakılmıştır. Bu durum metotta yer alan eserlere uygun teknik çalışmalar seçme konusunda piyano öğretmenine fazladan bir yük getirecektir.
- 5- Metod nota okuma ve teorik çalışmaları da kapsamamakta ve bunların öğretimini yine öğretmene bırakmaktadır.
- 6- Özellikle son üç kitaptan seçme eserler piyano resitallerinde repertuar olarak kullanılabilir. Özellikle son üç kitaptan seçme eserler piyano resitallerinde repertuar olarak kullanılabilir.
- 7- İki piyano için eserler ve ses-piyano düzenlemeleri öğrenciler için oldukça faydalı çalışmalardır.
- 8- *Mikrokosmos*'da içerilen eserler piyano derslerinde transpoze ve deşifre çalışmaları için kullanılabilir.

- 9- Bartok özellikle ilk üç kitaptaki parçaların yeniden düzenlenebileceğini kitabın önsözünde belirtmiştir. Bu tür ödevler öğrencinin yaratıcılığının artmasını da sağlayacaktır.
- 10- *Mikrokosmos* dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Türkiye'deki piyano eğitiminde de yaygın olarak kullanılan bir metottur. Bartok'un kullandığı halk müziği ve aynı stilde yazdığı eserler genellikle bizim halk türkülerimizin karakterine ve kullanılan dizilere çok yakındır. Öğrencilerin Türk halk müziğine benzer eserleri çalışmalarını motivasyon açısından oldukça önemlidir. Öte yandan eserlerin klasik ölçülerin dışında olması klasik veya popüler piyano literatüründen eserler çalışmak isteyen çocuklar veya yetişkinlerin beklentilerine cevap veremeyecektir.

Kaynaklar

- Bartok, B. *Mikrokosmos* (Vol. 1-6). London: Boosey & Hawkes, 1987.
- Burge, D. *Twentieth-Century Piano Music*. New York: Schirmer Books, 1990.
- Gillespie, J. *Five Centuries of Piano Music*. New York: Dover Pub., 1972.
- Grout, D. J. & Palisca, C. V. *A History of Western Music*. New York: W. W. Norton, 1988.
- Magrath, J. *The Pianist's Guide to Standard Teaching and Performance Literature*. California: Alfred, 1995.
- Simms, B. R. *Music of the Twentieth Century: Style and Structure*. New York: Schirmer Books, 1986.